

1930

182

АРХИВ

S. VYRGYN

ŞAIRIN ANDI

19798

894.3-1

V-98

AZƏRNƏŞR

Baqı — 1930

894.362-1

1930

S. VYRGYN

1391

182

АРХИВ

ŞAIRIN ANDŪ

3340

19784

Бақы-1930

03577

*AZƏRNƏŞR mətbəəsində basıldı
Baqı, Balşoj Marskoj və Kras-
no Presnensqi quçələrin tinində
№ 16/36. Baş Mətbəyat Mudirliqi
№ 2226 Sıfariş № 1019 Səjə 1500*

Statelçu Bə

Bilənlər bilir.

15 il əzəl.

By qun ditrəq-ditrəq,
Şeir jazan by əl,

At tymarladь, jer kazь.

Qıllu bir jazь,

Апатын qəzlərində dalgalanan
alьşьb janan,

Bir bahar bylydy vardь.

O, qəzlər,

Aglar-aglardь.

Bəjləcə bil!

15 il,

15 кьş, 15 jaz

Qılmədim bir az.

Varsьn jurəqlər janmasьn

Inanmajan, inanmasьn!

By qun mən,

bir komsomol,

dytdygy by jol,

Yzak Şərkə dogry uz dəndərəcəq

Məni Leninin,

Leninsiz firkaşi qəndərəcəq.

Çunqu mən,

aşbb, daşbb,
daglarla kucaklaşan,
Dalgalardan jarandıım.
Son andım:
Leninizm bajragımbız,
Hindin yzak sahilində,
Alınacak soragımbız.

1929, Qəncə

HƏRƏQƏT.

Nazim hiqmətə.

Hərəqət!

Hərəqət!

By qun damarlarım dolaşan

By kan

Heç də dunəniyə bənzəmir inan.

Fəkət mən jənə,

Enərəq qecənin dərinliyinə,

Hər qun dolaşdıım ucsyz-bycagsyz

Odsyz, ocaksyz.

Diqənli çəllərin bir jolçysyjam.

Eşit ej!

Aradığım şeji,

Artık nə eşkdür və nə də hicran.

By hiss, həjəcan

Kəlbimdən qəlmədi fiqrimdən dogdy.

Hərəqət!

Hərəqət!

By qun varlığım da dəmirdən məhqəm

Tuqənməz koca bir kuvvə var desəm

Çok da düşünməsin o afəti-can.

Çünqu hər insan,
Jaşamak istəjən hər dərddli qənu
hər çiçəq, hər qul
Azacьk sevməq, çьrьnmak istər
nə kədər dilbər,
Kajgьsьz bir halьm var by akşam.
Karşьmdaqь şam,
Azacьk sənəməməq uzrə janarsa
Bir an dajanıadan coşacak kələm.
Nə dərd, nə ələm,
Nə də qəz jaşlarь ənisim dejil.
Anla! bil!
Bil qi, qəjlər kədər azad, bəxtijar
Ryhimlə çьrьnan bir əməlim var.
Hərəqət!
Hərəqət!
Incilin, kьranьn japraklarьnь,
Savyurь qəjlərə şimal ielləri.
Şərkin elləri,
jakьn jazьnь,
By qundən səhrətli və şanlı bəjlər
Açan çiçəqlər,
Artьk jaz qununə bir nişanədur.
Cahan gəmxanədur,
təlsəfəsi,
son nəfəsi,
Son hьckьrьgьnь çəqməq uzrədur.
Hərəqət! Hərəqət!
Bylytlar kojnynda Himalajlar

Səssiz qecələrdə jyldyzlar, ajlar,
Tənha bir şairin yzak xijalь,
şairliq halь,
Guryba jakьn həzin bir mənzərə
sysyz bir dərə,
Daglarla kycaklaşan əlvan bylytlar
jam-jaşyl otlar,
Uçyrar fiqrimi dymaqlar qibi.
Bynlar,
by sajdьklarьm,
Sən,
Və mən,
Hər iqimizdən tərəjən,
Hər by hərəqətdəndur.
By sonsyz sur'ətdəndur.

Y Z A K L A R A D O G R Y

Arkadaş dejirlər Əfganda, Çində
İnsanlar bogylyr kanlar içində
Jenə də həqm edir xajin istismar
Agrıjan başlağın bələləri var.
Hər qun jeni bir dərd, jeni bir ələm,
Kartal pəncələrdə kəhr olыр aləm,
Kəhr olыр insanlık, kəhr olыр insan
Qjet-qədə tərq olыр alçalır vicdan
Həm də qəzdən irak qəlinlər, kəzlar
Əlləri kojnynda zarıjar, sızlar,
Sızlar koca Şərkin məhqəm javırsı
Çokynyn bir parça əməq kajırsı
O karlı dağlara qim açacak jol?
Komsomol... komsomol.... jalıız kom-
somol!..

Q E J D Ə N J E R Ə .

Qəjlərdə muləvvən o şəfəklərlə bərabər
Dərjalara, səhralara min cilyə sərasər
Ərz etmədə; bilməm nə zamandan bəri aləm
Qəjlər dejə, qəjlər dejə çalkandı dəmadəm.
Çalkandı nəhajətsiz olan boşlyga əfqar...
Ən sonra təbiətdəqi hiqmətlərə naçar,
Mə'ryz olaraq, enməqə bir cəbrlə dəndü,
Bin durlu zija parladı bin ah ilə səndü.
Sənməq! O karanlık qi, çykılmaz joly var ah!
Əmrün sony ad verdi by mə'nalara allah.
Allah o nədur? Məncə təxəjjul cərəjanı,
Qərməq dilərəm varsa qərunsun o əjanı.
Atəş, sy, bylyt bir zaman allah idi əlbət
Laqin ony məhv etdi xijalən bəşəriyyət.
Dənmiş oda dənmiş və dəjışmiş byny bildim
İmdisə onyn eşkini çirqab ilə sildim
Sildim və inanmam qi, onyn həqmu əzəldür
Topraklara can verməqin ondan da qəzəldür.

HAZİR OLYNYZ

Ənumdə tyfan var hazır olynuz
İçit Kafkazyмын qəhlən atları!
Poladdan məhqəmdür sizin kolynuz,
Kyrak tərqinizdə pylemjotları

**
*

Çыгып dəhalərlə qi, həqm edər Gərbə
Hər səbəb olmyşdyr by qeniş hərbə
Əminəm vyrdygym by sonqy zərbə,
Əjəcəq juqsələn by kanatları...

**
*

Əjəcəq zira qi, məndədür kuvvət
Birliqlə can bylyr hər gərib niyyət
Ej **cəbini** Gərbini! Sizdəsə əlbət,
Hiqmətin ən korkunc aparatları.

**
*

Məndə də məhtəşəm, əl çatmaz vukar
Jediqi byz həməni, içdiqi də kar
Saglam bir əlqənin məhqəm fiqri var
Jarılsın pərədən dağın katları.

ÇƏRƏQ DOSTY

Bir az jejir, içir qejji dyrylar
açylar rənqi,
Sonra sərməst olyb kəzar qəzləri.
Onyn sözləri,
O kədər mə'naly olyr qi, inan!
Hər dyjan insan,
Fəxr edər bəşərin by evladilə.
O, da insanlyğın bəjuq adilə,
bizi alkəşlar,
nitkilər başlar:

«İçəq by bakalə o saglyga qi,
Xijaly juqsəqdur, kəlbi ləqəsiz,
Əjilməz bir qəsə kalsa əqməqsiz»
Jazyk uzuluncə mejxanalardan
Busbutun dəjişər, dənər ahənqi
açılmaz rənqi...

Təaccub qəlməsin sizlərə by iş
Ony danlyşdyran mejxana imiş.

I Q I Q Θ R P Θ

Birincisi ojnak, kajgьsьz, xoş uz
Incə bir mysiki andьrьr səsi.
Jaşar qəzlərində canlı bir qunduz,
Ətrafь quldurur hər kəhkəhəsi.

**
*

Sьnьf duşməninə bəsləjir bir qin;
Butun varlıgьnda bir hələqət var.
Şahin bakьşlarь oldykca qəsəin,
Sarsьdamaz ony nə çogyn nə kar.

**
*

Diqəri daha xoş bir kьz javrysy,
Lalədən rənq alьb qulər varlıgь
Onyn nə dərdi var, nə də kajgysy,
Kazanmьş əsrindən baxtjarlıgь.

**
*

Mən by səhnəciqdən inandьm qərçəq,
Var imiş həjatьn. xoş zamanlarь
Bizdən daha parlak qunlər qərəcəq
By jeni dunjanьn kəhrəmanlarь.

ӨLUMUN MƏHQƏMƏSİ

Sojyk bir kьş akşamьnda suzərqən qajinatь
O mə'nalь bakьşlarla tərq elədi həjatь...
Acьmadan qəncliqinə, parlak əməllərinə
Həjatьnь kyrgan verdi öz katil əllərinə.
Kajgьsьz by jaramazlık, əmrun by iqrəncliqi
Qələcəq qunlər eşkinə duşundurdu qəncliqi:

Birinci səs:

O bizim qətlidi ta çocyklykdan
Birliqdə çalьşьr, əqin əqirdiq
Jaşьl jamaclarda, daqlar başьnda
Bir dejib, bir qulub ləzzət çəqərdiq.

2

Ygьrsyz bir qundə acь bir quləq
Daglarь, daşlarь bir jerə katdь
O sojyk ryzqardan xəstələnəgəq
Jazьk il jarьmdan zijadə jatdь.

3

O qundən bəridur təbiətində,
Dogrysty duşqunluq, agьrlьk vardь
Sejrəq eşitdiqim hər səhbətində
Өlum duşunərdi, əlməq arardь.

I q i n c i s ə s :

O çok mutəfəqqir, çok xijalpərvər
Həjata, hər şeja biqanə idi.
Qərub dyjdygymy səjləsəm əqər,
Bəlqə bir sajbəsbz divana idi.
Əmrundə bir dəfə qulməzdi uzu
Çunqu dymanlijdi duşuncələri.
O bir karşylardə qecə-qunduzu
Datb xijallara yjandan bəri...

U ç u n c u s ə s :

Əsrin qeniş addımlarə sur'ət tapandan bəri
Çoklarəna çətin qəlir mubarəzə qunləri
Akan sellər karşəsbnda aciz, misqin kalbrlar.
Sonra sonsyz bir heçliqdən dənub ilham albrlar
Həjatb bir qəlqə qibi, rə'ja qibi dyjanlar,
Çətinliqdən çəqinib də hər xijala yjanlar.
Jeniliqlər dunjasəna jymmak istər qəzunu
Anlamaz qi, by qedişlə o aldadbr özunu....

ƏMƏQ VƏ TƏBİƏT

Qunəş dogyb jajylmadan kajalarə dələgəq
Balta vyrar, qulunq çalar jorylmajan kollarə.
Elektrik kuvvəsindən min bir cana qələgəq,
O hazbrlar jər altənda şəməndufər jollarə.

**
*

Sonra kətar sur'ətilə trak... trak... tra... rak.
Elçiləjər yzaklarə dagb, daşb jərtarak.

**
*

Kyş konmajan o daglar qi, nə'rəsindən jəkyar
Bylytlarəb rənqi kaçar by sur'ətin səsilə
Nə joryldym səjləjər o, nə də kəlbi səkyar,
Jəkar, kovar təbiəti by çunqu nəgməsilə

**
*

O bilir qi, dəjunməjən, hərəqətsiz bir urəq,
Iztirablar qeçirirqən mymlar qibi sənəcəq,
O bilir qi, by dunjada bəslənİLən hər diləq,
Çətinliqdən çəqinərsə bir xijala dənəcəq.

**
*

Odyr qi, bak! Qıvənəgəq kolyndaqə kuvvətə
Dəjişdirir qajinatb jeni bir donda kyryr.
Dalgalanan by akəb qi, mənİ salbr hejrətə
Zaman akbr sylar qibi, saatlar çok tez vyryr.

Əsrlərin kyrdygyna karşy dyran by sur'ət
Quldurəcəq şubhəsiz qi, qərub dyjan qəsləri.
İnsanlygyn kudrətinə təslim olыр təbiət,
Şair nəş'ə içindədur, dyjyr zəfər səsləri.

Mosvka.

SƏRIJJƏNİN ƏLUMU

1

Mən qərmədim səjləjirlər bir qecənin sonynıda.
Sana kəjan mərhəmətsiz, sojyk bir əl kydyrды.
By qun kyrmak istədiqin jeni həjat jolynda.
Ag sinənə sagalmajan isti jaralar vyrды.

2

Dalgalaңdy by xəbərdən xijalytyn dənizi
Yzak-yzak qeçmişləri karşyladym nifrətlə...
By hal mənə duşundurdu hər kyly, hər qənizi
Ancak mən əpdum onlary şe'rimdəqi hərmətlə...

3

Mən qərmədim səjləjirlər hənyz qərpə jaşynda
Ajrylarak can evindən altynlara satyldyn.
O karanlyk qecələr qi, qəlib dyrды karşynda,
Sevmədiqin bir kocany kollaryna atyldyn.

**

Sən çəqdiqin sojyk ahlar bylytlara tokyndy
Bakdym əmur dəfərinə nə dastanlar okyndy.

4

O gündən qi, al şəfəkli bir qunəşin dalgası
Bylytların arasından sıyrılb silvələndi.
O gündən qi, məzlymların saga çəkdi jarası
Başka bir qəz salamladı hər şəhəri, hər qəndi.

5.

Artık sənə ilham verdi yeni həyat, yeni saz
Sən də sevinməq istədin, qulməq istədin bir az.

**

Mə'bədləri, mescidləri, məhəmmədin dinini
Ajakladın şerkə maxsys əfsanələr jirdyny...
Saf havalar ydmak için, ynytmakçyn dərđini,
Sən atıldı, kylyblara, el oba qərdu byny.

6.

Uzun-kara saçlarını parça-parça qəsəgəq,
Jetər əqləncə oldygym dejə bir qun bagırdın.
By tyfanlar əsrində sən, jellər qibi əsəgəq
Qıymıldandı, dodak altı xoş mahıylar çağırdın.

7.

Və beləcə gündən-qunə aşb-daşb əməlin,
O səfalət jykysyndan diqsinəgəq olandı
Nə jazık qi, çok surmədən ən dyjgysyz bir əlin,
Dajandımaz zərbəsilə kızı kəna bolandı....

(tabyt qeçərən).

Sarıklar çəqmüş qibi bylytların rəncinə
qunəşdən jok bir nişan,
butun aləm pərişan,
Ağır qarvan juruşilə dalgaları insanlar.
Həm də kızılar, oğlanlar.
Komsomollar, pionerlər, məqtəblilər kadınlar.
Əndən qədən bir tabytın arkasınca addımlar.
Dalgalarıdı Baqı,
Onun karşısındaqı,
Salamlanan by tabyt qi, azadlığa verdi can
hər qəzdə bir həjəcan,
Hər bakıdan qin pusqurur katil o kəlbə karşı.
Çalıyır matəm marşı...
Həzin-həzin by nəgmədən dəjunurdu urəqlər,
Çaldıran bir kyzy qibi səslənirdi quləqlər...

1930, Baqı.

MƏQTUB

Nəş'ədur jaşamak, nəş'ədur həjat.

M. Rəfil

Nə kədər xoş qəldi kylaklarğa
Bir əfsanə kədər datlı sözlərin...
Dyjdykca dərini,
Dərin bir jalan var by sözdə jalan!
Çьplak omuzlarğ qunəşdən janar
Zəncirdəqi zənci deməzdi byny!
Deməzdi inan!
Quləqləri zakkym kokan kym cəllərinin,
Qərmədiqim fəkət tanьдыгьm Şərk ellərinin
Kocasь və qənci deməzdi byny!
Fəkət sən,
Sən dedin ej şair byny kəlbirlə...
Dinlə
Dejirəm kəlbən
Qi sən,
Кьзгьн kyrşynlara sinə qərmədin
Atlı nəfərlərə jol qəstərmədin...
Çunqu o joly,
O jol qi, varлыгь isjanla doly,

Sən qərmədin o joly!
Qərmədi qəzlərin
Jymşak və ag dərini
İrəqlər içində xumarlandьkca
Josma qəzəllərə dastanlar dedin
Nəş'ələr jedini...
Qərmədin meşin caqetli rys işçisinin кьзы
qulləsini

O top-tufəng səsini,
Qərmədin sən,
Acьгьндan dişləri qilidlənən
Katar-katar, bəluq-bəluq, jьгьн-jьгьн canlarğ
fədaqar insanlarğ

Sən qərmədin o ili
Qərmədin Rəfil!
Rəngi kan
Kəlbi kan
Qəjlərin ən katь katьna kalkan
Bir qunun zərrəsindən
Tyfanlarğ səsindən
Jaranan by həjat kanatlandьkca...
Jolçylar atlandьkca...
By akьн səni də aldь kojnyна;
Sənsə ona qənul verdin və sarьldьн bojnyна
Dəjişdi kanyn,
Dəjişdi adət,
Qəzdi urəqləri sevinc, səadət
Al saçakлы şəfəklərə bəiəndin
Sevindin,

Nəş'ələndin,
Akdən...
Akdən...
Həyata hər şeyə nəş'ədən bakdın...
Fəkət dostym!
Səjləjiriq biz,
By qundən sonradyr mubarəzəməiz
Jalandyr həjatə nəş'ədə dyjmak
Jalandyr həyata nəş'ədən yjmak!

INKILAB JYRDY.

(Anam uçun).

1.

Dedilər hər səhər, hər akşam jenə
Bakırsan jollara həsrətli qəzlə.
Mən də az anlamıram o qunləri qi,
Alardən qənlümü bir şirin sözlə...

2.

Səjlə jadındamə o zaman qi mən
Əlvida' səjlədim tapşlarım.
Dyjdym qi, inlədin, səzladən kəlbən
Dənyə qəz qəzdirdin bəşşlarım...

3.

O qundən bəridür heç qəruşmədiq
Mumqunnu dyjmamak qəçən qunləri?
Nə bir danışmadık nə quluşmədiq,
Ajrılk həqmunu verəndən bəri.

4.

Qjet dejirdi mənə o bəşşlarım
Hicran qunlərinin əmrü az olar
Kajdadyr boranlık, karlık kəşşlarım
Sonunda çiçəqli, qullu jaz olar.

5.

O sözün ağıltı jəgdə başıma
Ynytdym hər eşki, ynytdym jəgə
Bir jeni qajinat çəkdə karşına,
Ərəqən alıntı şimal ruzqarə...

**
*

Başkadyr byrada həjat, hərəqət
Jazamam qunlərin by sur'ətini
Cahan dəjişmişdir... dənmişdir əvət!
Toprakdan almışdyr öz kuvvətini...

**
*

By jerdə nə hicran, nə kajgə, nə gəm,
Nə «Sən'an» eşki var, nə də intizar...
Bəjuq fiqirlərlə məşgyldyr aləm,
Bəşərin əlməjən dahiləri var.

**
*

İşçinin əməqi, kuvvəti, canı
Dəjişdi hər şeji jəniddən kyrdy
Duşundu hər jeri, dyjdy hər janı,
By inkilab evi, inkilab jyrdy.

**
*

Səjlə nə qəstərim by qunə dajir
Qənullər sərbəstdur, dyjgylar azad
By jeni dunjanın jolçysy şair,
Dərdli qunlərini heç edərmi jad?

**
*

İştə bak!

Qəzlərim içim qibi şən
Butun qajinatım, butun varlığım,
Sanqə çiçəqli, qulli bir qulşən,
Bitib tuqənməjir baxtjarlığım.

**
*

İndi mən əmrümün bahar çağlar
Bilmədiqlərimi bilərəm byrada.
Fiqir çək aktarım ysa daglar,
Bir qun dənəcəqəm çəkdəyim jyrda...

Moskva, 1929.

ŞAIRIN SƏSİ.

M. Müstəliko.

1.

Akşamdan bəridür qənlumdə jenə
Hirsli fırtınalar kasırgalar var.
Çok da uymajıram qənlum dejənə,
Qəzlərim hər şejdə bir hiqmət arar.

2.

İçim dalgaları sanqi bir dəniz
Mən by dalgalarla kucaklaşaram.
Nələr düşünürəm duja bilsəniz
Sanqı varlığımdan uzaklaşram.

3.

Bə'zən də fiqrimin kanatları
Quləqlər korayır kaldırır duja
Sürəgəm əsrimin kər atları
By akın başka bir akındır dejə.

4.

Butun **arzularım qulur** jəgəna
Xijaldan ilhamlar almamak üçün
Bakıram Leninin qitablarına
Dəstənin dəyində kalmamak üçün.

Moskva, 1930.

İNQİLİS.

Bilmirəm hər kəlbın mən iç uzunu
Bir çok fitnəli, həm bəhtanlıdır.
Jenə kan içməyə tiqib qəzunu,
O jer qi, krallı və soltanlıdır.

**
*

Gərbin ufukunda bir bylyt qezər
Əkrəbə, əf'ijə, ilana bənzər.
Yzak Şərk elinə kəlsəniz nəzər,
Qənullər zədəli və hicranlıdır.

**
*

Anlamaz cahanda nə dyjgy, nə hiss
O insan donyunda kocaman iblis.
Çok da əjunməsin xajin inqilis
Mənim aslan qənlum dəlikanlıdır.

Qəncə, 1928

APREL İNKİLABININ 10 İLLİQİNƏ

Jaz!

Kyrşyn kələminlə sarılarak jaz!

Mən hejranam o səsə

Bildir hər qəsə,

Bildir

Qi on ildir.

Kanatlarъ jaşyl bir bajkyş sysdy,

кѣзыл кан кысды.

Jaz qi, tarix boju əjləncələri,

Qunduzləri, qecələri

Mejxanalar kysagьndan ajrılmajan insanlarьn,

Qərməjən qəzlərinə mülət salьndьgь qundən,

Сьпьсььз intikamь alьndьgь qundən

10 il qeçir!

10 il!

Şairin

açdьgь

by dil

Miljonlarьn tər kokyjan nəfəsidur

Miljonlarьn səsidur.

Jaz!

Jaz qi, by qun İstanbylyn ac,

Və məhtac kysagьnda

Каçкьnларьn meclisi var...

Onlar

inkilabьn osagьnda

Odyn qibi janarak...

və anarak

Qeçmişinin ləqəli qərqəmini,

Ac kurt qibi jalamakda dodagьnьn qəmini.

Jaz!

Jaz qi, jazьn qəlişində by il əzqə bir dad var

qələliqlər xyraman...

Jaz qi, şair

by qəliş

salamlajьr urəqdən

Mən

By səzu deməqdən.

Jorylmadьm

Jorylmadan dejəcəqəm hər zaman!

Çunqu fiqrim əmr edir.

Kəlbim onynla qedir...

Qedir-qedir dyjgylarьm yzaklaşьr qəzumdən.

Mən özumdən

koşmadьm,

Çoklarьna saçma qələn by sajdьgьm sözləri

Koj qərməjən qəzləri

Duşundursun nəslimizin əlindəqi al bajrak.

Byrak!

Byrak!

Mən qərməjim şadlandığımı by qunda
Kara

kanlı

qecmişlərin,

olum rənqli jazıbnı...

Koj qəzumun əbundə

El aşiki danışdırsın sazıbnı...

Vaz qəçsin qəzləmədən,

Urəqlərə jeni nəgmə

jeni həjat okysyn

Sən də joldaş pioner!

Duzəlt səfini!

Çal dəfini

Şe'rimin adına səjlə A.S.S.R.

Qəncə, 1930

QUR ÇAJB

Sanlıja.

Ajrı daglar qibi kol-kanad atan
Coşgyn dalgaları bylyda çatan
Gənzələr qəstərən, işvələr satan
Əzəllər çok idi konagın sənin.

**

Korkunc kajaları jellər təq enən
Qunəşdən rənq alıb ajdan bəzənən
Nələr andırsan by qedişlə sən
Şanlı şəhrətlidür ocağın sənin.

**

Tiflisin arkası, Kazagın beli
Hər iqisi sənin, sənə dost eli
Boşalar kojnuna dagların seli
Qərpə bylaklardır ortagın sənin.

**

Çokları husunə hejran kaldılar
Çok iqlilər səndən kisas aldılar
Top-tufənq atdılar, nə'rə çaldılar
Qeçdi o dəmlərin, o çağın sənin.

Şairin andı — 2

Yldyklar kojnyna şəfəklər saçar
Səsindən ordylar, qarvanlar kaçar
Sən qəzdiqin jərlər qul çiçəq açar
Çünqu ygyrlydyr ajagyn sənin.

**
*

Baqlanan jolların açylar hər jaz
Səni qərən qəzlər səndən ayrılmaz
Qənlum təq dalgaly, dəlisən bir az
Альпыг aləmdə soragyn sənin.

**
*

Aj dogyb sinənə qəlqə salanda
Dejər qulməmişəm sənsiz kalanda
Çobаны, пахыгын turqu çalanda
Qumrah olar janyn, jançagyn sənin.

ŞƏRKİN KАРЬСЬ

Şəhər ojanьrqaп.

Qunəş kьskanarak urqdu qecədən,
Bogdy karanьgь can aldy jenə,
Şair ən inadqar bir çocyk qibi,
Endi xijalyнын dərinliqinə...

Kajьklar sahildə səssiz-səmirsiz,
Yzak jollar qələn jolçylar qibi.
Saqin bir jukyja qetmişdi dəniz,
Dərin bir məksədi, fiqri var qibi.

Bənzərdi ən bəjuq, ən xoş əmələ,
Qunun ufuklərdə alьşan rənqi
Səjlərdi qeçmişdən əsər var hələ,
Yzakdan çalynan qəlisə zənqi.

Agardь qajinat qunəş qulərqən.
Kalmamьşdy qəjdə nə jyldyz, nə aj.
Qunduzun eşkilə hamьdan erqən,
Səqirdi kyş qibi jərdə tramvaj.

Çokaldь qet-qedə artdь hərəqət,
Artьk qeçinmişdi qecənin kəlbi.
«Kydok»un səşində canlanan sur'ət,
Андьгьрдь saglam, polad bir kəlbi...

Azacyk qeçmədən cəsyр insanlar,
Koşdy iş başьna tərəndi şəhər...
Ycaldь qəjləgə kara dymанlar,
Həjatь jaşadar çalyşan əllər.

AKŞAM

Qunəş çəqilirqən daglar ardьna,
Ufuklər karardь, sylar karardь...
Dedim bir şeј jazьm «həјat» adьna,
By akşam fiqrimin kanadь vardь.

**

Dyјyrdym hər qəzdən bir hiss-hərmət,
Xijalьm ən juqsəq şeјlər andьkca
Dyјyrdym fiqrimdə bəјuq bir kuvvət,
Xəzər lənqər vyryb dalgalandьkca.

**

Təbiət nazənin, təbiət dilbər,
Insanlar kajьsьz, həјat baxtijar.
Sevirəm əsrimi səјləsəm əqər,
Bir şair kəlbiniн byna hakkь var.

MƏDƏNİJJƏT SARAJI

Xumarlandı qecə istilər səndü,
Juqsəq bylytlardan qulumsərđi aj.
Canlı insan qibi dil açdı birdən
Qərduqum by bina by juqsəq saraj.

Danışdı radio Çindən, Əfgandan,
Səsləndi kəlbimin sədəfli sazı
Ən sonra qəlirdi ta yzaklardan,
Nejin şiqəstəsi, tarıq şahnazı.

Dejirlər byrada by şən sarajda,
Vaktilə qullələr, bombalar varmış,
Dyjgysyz insanlar kəşda və jajda,
Hak istəyənlərə atəş açarmış.

Dejirlər kan içən agır zamanlar,
Bəjuq bir qutlənin başına darmış,
O qəsilən başlar, təqulən kanlar,
Dyjan urəqləri çok agladarmış.

Artık dəjişmişdir, dənmişdir aləm,
Kalmamışdyr nə çar, nə də «musavat».
Əsrimin binası kojyldy məhqəm,
Qulumsər qajinat, qulumsər həjat.

«SON SƏZ»

Sən ej, mə'dən toprağından kuvvət alıb qulən
dijar

Ijit ərlər mejdanyısan, kəhrəmanlar jyvasısan
Səndə sənmez bir əməlin qəjlər kədər mə'nası
var

Sən inkilab ocagısan, əməqçilər ovasısan.

**

Karlı dağlar şahid dygyr qəçirdiqin devranlara,
Çok zamanlar zylm elinin bir qələsi sajlımsan!
Dənizlər dalgalandıkcə... Səs duşduqcə orman-
lara...

Xoş bakışlı bir qunəşin quluşundən ajrlımsan?!...

**

Ancak ynytma bir şeji ynytma qi, by dunjada,
Ehtijatsız bir qəzəli kara jellər tez soldygar.
Byrzya kanlı bir dəniz, sən ortalıkda bir ada,
O dalgalar zaman-zaman sənə coşar, səni vygar.

**

Qəzəl əlqəm! Sən qəzəlsən, qəzəlsən öz əmə-
linlə.

Zəncirlərdən azad olan bir dunjanyı jaryvasısan
By da mənim son səzumdur, dinlə məni bir az dinlə,
Sən by sağlam şuyryyla koca Şərkin karlımsan.

KONSERT AKŞAM

Qecəydi...

Moskva hər qunqu qibi,

Insan dalgasilə dalgalanırdı.

Qim bilir fiqrim,

Nələr düşünürdü, nələr anlaşırdı.

Jorgyn argın insanlar,

ışdən sonra,

Льгымьсды divarlar daş ajnalı bir salona.

Konsert olacak!...

Өmrün varлыгыны izləjən şair,

by qunə dajir,

Nə isə düşünürdü haman salonda.

By akşam onda,

Busbutun başka bir həjəcan vardı,

Həjata pəq sağlam bir iman vardı,

By aralıq,

Butun varлыgı ilə qumrah, kajгысыз,

səmimi bir kəz,

Ona jaklaşarak:

«Dəmin sizi qəstərərək arkadaşım səjlədi qi,

O sadə qənc yzaklarda, Şərk elindən konak

qəlmiş.

Məksədiniz by toprakdan kuvvət alıb dənəm q

imiş.

Səjləsəniz çok xoş oluy, duzmu onyın dediq-
ləri.

Hansı kuvvət, hanqı məksəd, by jərlərə çəq-
di sizi,

Düşündurun by xusysda, azca əjləndirin bizi».

Ş a i r:

«O jerdəqi qunəş qulər, dəniz qulər, qəj qu-
lər»

O jerdə qi, sarı bulbul jaz qununu karşylar.

O jerdə qi, kuşlar okuy, səjlənən turqulər,

Андыгы qi, o toprağын zəncin təbiəti var

Akşamlar səhərləri çok xoş oluy o dijar.

Hər qənulə ilham verər, hər jolçyny saklajar,

O Kafkasdyr qi, şairlər vuylymyşdyr nazына

Qənul ojnar ixtijarsыз təbiətin sazына»

— Heç anlarмы хатирəniz o nəşəli qunləri

Сыкылымы varлыгыныз?

— Heç sormajын ony siz!

Jenə dargын xijalymdan nələr qeçdi bilsəniz...

O zaman qi, çiçəqlərin arasыnda baxtijar

Dolaşыrdым өз-өzumə coşyb əsdiqcə ryzqar.

O zaman qi, məni qunəş salamlardı jar qibi,

Сырынардым urəqimdə bir xəstəliq var qibi.

O zaman qi, karлы daglar ertunərди dymana,

Dənizlərin, dalgasыndan səs duşərди ormana,

Уса korkынç kajalardan ilham алыб jazардым

Karanлыklar çəqən zaman duz jolyмы azардым

Qecələrdim təbiətin kycagыnda çok zaman

Mən nə idim, bir çəl kuşy...

— Çəldə jaşармы insan?

—Qəçəri хalkымызын çok hissəsi əzəldən
Nə səjlədim sə dogrydyr, jaratmadym byny
mən.

Qunəş azca kыzan qibi çəqilərdi q baglara,
Daglar bizə mehribandyr, sьgьnarak daglara
Uç aj jaly qeçinərəq qəj jaylaklar başynda
Jyrt salaryk o jerlərin topragynda, daşynda,
Şahinlərin kыj vyrması, bylytlağyn akması,
Uzak jakьn ufuklərdə şəmsəqlərin çakması.
Urəqlərə nəş'ə sərpər, qənlul səadət izlər,
O jerlərdə cana qulər sarь, solğyn bənizlər
Qəç əsqimiş bir kajdadyr babalardan jədqar
Ancak onyn həjat-həjat uçun by qundy zərəri
var.

Nə zaman qi, arabalar qəç jolyna duzular.
Qəntli joldaş əqinindən, biçinindən uzulur,
Jazlyk əqin işlərini unydyrlar tamamən
Jaşamьşam dənə-dənə çok qərmuşəm byny
mən

Tarladaqь sunbulləri, dənlər qəçəri kyşlar
Qecələr çok səssiz olur jalьnyz ylar bajkyşlar,
Jalyn orta ajlağynda qun otlarь jandьгыr
Hərəqətsiz o təbiət bir məzarlyk andьгыr.
Əminəm qi, qələcəqin bizə jakьn zamanь
Baglajacak qəç jolyny şyralağyn fərmanь»
Salon səssiz bir hal aldy, hərəqətdən əsər*jok
Səhmədəqi ojnak bir qənc səjləjirdi monolog:

JENI DUNJA.

Bylytlar ojnakdyr sanma şaşkьndyr.
Dəvizlər dalğaly, sylar daşğyndyr
Həjat dediqləri hərəqətdədur
By əlməjən kanyн təbiətdədur
Fiqirlər, dyjgylar, əməllər hər an
Dənər, təzələnər çunqu hər insan
Cahanda hər qənlul juqsəliş arar,
Varlyğyn nə ilqi, nə axьгы var.

1930

182